

N:o 7.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 April 1882, kl. 3 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af motion om
ändring af § 72 Regeringsformen och § 71 Riksdags-
ordningen.*

Uti en inom Första Kammaren väckt, till Konstitutions-Utskottet öfverlemnad motion, N:o 40, har Herr *Wallenberg* förnyat det af honom vid 1879 och 1881 årens riksdagar afgifna förslag angående dels Riksbankens ställande under båda statsmakternas garanti och vård, dels ock ändring i sättet för utväljande af Riksdagens fullmäktige i banken och tiden för deras tjänstgöring.

Med erinran, att under lugna tider man borde taga i öfvervägande och fatta beslut uti viktiga reformfrågor, när de då kunde pröfvas med sakkännedom och ovelld, hvilket ej vore möjligt i en upprörd tid, anför motionären till stöd för sin ifrågavarande framställning, att vårt land för närvarande vore i åtnjutande af en god ekonomisk ställning, hvares betryggande och utveckling borde ligga alla fosterlandsvänner om hjertat. Näringslivet i alla dess grenar hade behof af bankinstitutioner, som genom täflan att betjena allmänna rörelsen kunde gagna och stödja näringslivets verksamhet. På flerehanda sätt kunde banker grundas och inrättas. Hos oss finnes egentligen tre olika banksystem tillämpade, och den uppkomna täflan hade ådagalagt, att olika inrättade banker kunde samfäldt bidraga till bankväsendets tidsenliga utveckling.

Sveriges Riksbank vore en statsbank, uti hvilken enskilde icke vore delegare. Såsom försigtighetsmått hade banken ursprungligen

blifvit stäld under nationalrepresentationens garanti och vård, men erfarenheten hade visat, att denna åtgärd icke alltid motsvarat hvad dermed varit afsedt. Numera hoppades man, att banken skulle blifva oberörd af de brytningar, som uti näringslivets vexlande förhållanden tid efter annan ourdvikligen inträffade. Men såsom en åtgärd i syfte att betrygga såväl Riksbanken som allmänna rörelsen vore en förändring i sammansättningen af bankens styrelse af behovet påkallad. Främst måste den oegentlighet upphöra, att banken, som vore en statens tillhörighet, ensamt styrdes af delegerade, utsedde af Riksdagens Kamrar, med uteslutande af Konungen, som enligt grundlagen hade den styrande makten. Genom att i Riksbankens styrelse inrymma några delegerade, utsedde af Konungen, skulle ej någon inkräkning ske på Riksdagens berättigade maktställning i annat fall, än för så vidt Riksdagens majoritet skulle vilja begagna Riksbanken såsom häf-arm i politiska frågor. Men blotta möjligheten af en sådan farhåga förlamade de näringsgrenar, hvilkas idkare vore i Riksdagen svagast representerade. De skulle deremot känna sig betryggade, om Konungen finge befogenhet att i Riksbanken insätta några sakkunniga, från alla politiska strider fristående, allmänt aktade män. För öfrigt låge det en påfallande orimlighet deri, att statsbanken skulle vara den enda af statens alla egodelar, från hvars vård och förvaltning konungamakten vore helt och hållet utesluten, och der nationalrepresentationen i stället vore verkställande makt. Det första af motionärens yrkanden på tidsenliga förändringar i denna fråga vore därför, att Riksbankens vård och förvaltning skulle anförtros åt båda statsmakterna.

Med bibehållande af Kamrarnes rätt att utse sina delegerade att deltaga i Riksbankens styrelse, trodde motionären den förändring vara lämplig och önskvärd, att, enär grundlagens stiftare såsom princip uppställt, att de begge Kamrarne skulle vara karaktersskilda, och enär det hvarken visat sig medföra olägenhet, att hvartdera af riksständen utsett sina fullmäktige att deltaga i Riksbankens styrelse, eller att Riksdagens båda Kamrar hvar för sig enligt § 72 Riksdagsordningen utsåge halfva antalet statsrevisorer, det jemväl kunde tillstädjas Riksdagens Kamrar att hvar för sig utse sina fullmäktige i Riksbanken. Nationalrepresentationen vore grundad på principen af ett tvåkammar-system. Men bankofullmäktige valdes efter samma princip, som vore Riksdagen endast en Kammare. Detta hade varit en afvikelse i grundlagsstiftarens tankegång. Den af motionären förordade förändringen vore så mycket mera angelägen, som med nu brukliga valsätt kompromissens beklagliga väg ofta måste anlitas för att undvika lottning. När sådan icke desto mindre inträffade, kunde med allt skäl sägas,

att den fullmäktig, som på grund af lottning vunne tillträde till Riksbankens styrelse, der representerade den ena Kammarens förtroende och den andra Kammarens missbelåtenhet. Vida bättre vore, om de valde helt och hållet representerade de väljandes tillit.

En på det nu brukliga sättet tillkommen riksbanksstyrelse finge alltid en stark politisk pregel, och som det därför låte tänka sig, att maktmissbruk kunde inträffa, hade grundlagsstiftaren ansett det vara försigtigast, att hela riksbanksstyrelsen underkastades årliga omval. Men när en blifvande riksbanksstyrelse, sammansatt på det sätt, motionären tänkt sig densamma, skulle blifva mera fristående med hänsyn till dagens politiska strider, vore det önskvärdt, att kontinuiteten i en så beskaffad riksbanksstyrelse blefve bibehållen derigenom, att hvarje fullmäktig utsåges för en tid af tre år. Det nu bestämda antalet af sju ledamöter i bankens styrelse behöfde mer än väl en måttlig tillökning, på det att fullmäktige kunde sättas i tillfälle att med all den omsorg, sakens vikt kräfde, förvalta Riksbanken. Antalet, som fordom varit tolf, hade, förmodligen af sparsamhetsskäl, blifvit nedsatt till sju, men i betraktande af den betydande tillökningen i Riksbankens verksamhet sedan år 1866 vore det icke för mycket, om antalet nu bestämdes till nio. Ordföranden i Riksbankens styrelse borde, enligt motionärens åsigt, utses af och bland fullmäktige i banken, emedan ordföranden borde vara i åtnjutande af flertalets af fullmäktige förtroende.

Under antagande, att Konstitutions-Utskottet möjligen skulle söka undanskjuta frågans behandling, emedan Kongl. Maj:t tillsatt en komité för banklagstiftningens bearbetande, har motionären ansett sig böra på förhand bemöta en sådan invändning dermed, att om Riksdagen beslöte att införa ett mera betryggande sätt att utse Riksbankens styrelse, skulle derigenom gifvas en god rigtning åt den sträfvan, som afsåge att göra Riksbanken icke blott till statsbank, utan jemväl till hufvudbank för allmänna rörelsen. Visserligen tillökade Riksdagen årligen med en å en och en half million kronor Riksbankens fonder, men penningar vore icke allt, utan skulle Riksbankens anseende hastigare stiga, om den ställdes under båda statsmakternas vård och förvaltning.

På grund häraf hemställer motionären, att § 72 Regeringsformen och § 71 Riksdagsordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Regeringsformen § 72.

Riksbanken står under Konungens och Riksdagens garanti och vård, och skall efter de ordningar, stadgar och regle-

menten, hvilka redan gjorda äro eller af Konungen och Riksdagen beslutas, förvaltas af nio fullmäktige, bland hvilka tre förordnas af Konungen, och hvardera Kammaren väljer tre. Riksbanken eger allena rätt att utgifva sedlar, som för mynt må i riket erkännas. Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, med lagligen i riket gällande guldmynt af banken inlösas.

Riksdagsordningen § 71.

1:o. Hvardera Kammaren skall utse tre fullmäktige att, jemte de fullmäktige Konungen enligt 72 § Regeringsformen förordnat, förvalta Riksbankens medel och tillhörigheter. Valen af fullmäktige i Riksbanken må af Kamrarna endast vid lagtima riksdag förrättas, och gälla för tre år, dock att hvardera Kammaren vid hvarje riksdag blott väljer en fullmäktig, såvida ej ansvarsfrihet för föregående årets förvaltning blifvit fullmäktige vägrad, i hvilket fall nytt val af samtliga fullmäktige skall ske med bestämmande af den tid, hvar och en af de valde skall befattningen innehafva, så att en af dem hvarje år afgår. Efter hvarje val utse fullmäktige inom sig ordförande och vice ordförande för året.

2:o. Hvarje lagtima Riksdag skall genom — — — reglementen Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola vara sju, egande ordföranden — — — sex; tillkommande fullmäktige sjelfve — — — inträffar;

hvarförutan motionären slutligen anhållit, att, derest de af honom sålunda uttalade åsigter skulle af Konstitutions-Utskottet godkännas, Utskottet ville dels föreslå nödigt öfvergångsstadgande, dels ock i de af motionären föreslagna paragrafer vidtaga de redaktionsförbättringar, som kunde anses nödiga.

Det nu föreliggande förslaget skiljer sig från motionärens förut gjorda framställningar i ämnet endast i afseende å lydelsen af sista punkten i § 72 Regeringsformen. Berörda punkt är nemligen nu föreslagen att lyda: "Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, med lagligen i riket gällande guldmynt af banken inlösas", då den

deremot i de föregående förslagen var sålunda affattad: "Dessa bank-sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, med guld af banken inlösas".

Uti sitt vid 1879 års riksdag afgifna utlåtande öfver motionärens ifrågavarande förslag redogjorde Utskottet till en början dels för Riksbankens uppkomst och utveckling äfvensom för de förslag till förändring af grunderna för bankens organisation och förvaltning, som tid efter annan blifvit framställda, dels ock för det sätt, hvarpå ansvaret för och förvaltningen af åtskilliga främmande länders bankinstitutioner vore ordnad; hvarefter Utskottet anförde de skäl, hvilka enligt dess åsigt talade mot bifall till motionärens framställning. Utskottet höll sålunda före, att äfven om vid särskilda tillfällen under vårt århundrades första decennier bankens tillstånd kunnat framkalla tanken att hos regeringsmakten söka en förökad garanti för banken utöfver den, som representationen af ålder iklädt sig, men som befunnits icke göra till fyllest, kunde en sådan åtgärd numera icke anses vara af behovet påkallad, då banken till följd af gällande bestämmelser angående lagstiftningen för densamma ej kunde anses sakna nödiga garantier, likasom icke någon torde vilja bestrida, att bankens framgångsrika och för landets ekonomiska förkofran välgörande verksamhet sedan en lång följd af år tillbaka åt densamma förvärfvat ett äfven under våldsamma finansiella skakningar orubbadt förtroende, som knappast lemnade något öfrigt att önska. Ej heller kunde Utskottet gilla förslaget derom, att bankofullmäktiges antal skulle förökas och att Riksdagens Kamrar hvar för sig skulle utse sina fullmäktige, enär något behof af förstärkning af bankens styrelse icke gifvit sig till känna, samt den föreslagna förändringen i sättet för val af fullmäktige skulle stå i strid mot andan i vår nuvarande representationsordning, som i Riksdagen velat skapa ej två särskilda korporationer med sins emellan stridiga intressen, utan en enda, hela svenska folket representerande församling. I fråga om den utsträckta tiden för bankofullmäktiges uppdrag erkände väl Utskottet det önskvärda deri, att, såvidt möjligt, kontinuiteten inom bankstyrelsen kunde bibehållas, men då erfarenheten gifvit vid handen, att Riksdagen genom upprepade omval visat sig till fullo uppskatta vigten häraf, vore någon förändring i detta hänseende ej med nödvändighet påkallad.

Hufvudsakligen af nu anförda skäl fann Utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till motionen, hvilken ock blef af Kamrarna afslagen, af Första Kammaren efter en längre öfverläggning och votering emellan bifall och återremiss samt af Andra Kammaren utan öfverläggning. Enahanda utgång fick motionärens framställning jemväl vid sistlidne

riksdag, då den, likaledes under åberopande af hvad Konstitutions-Utskottet vid 1879 års riksdag i ämnet yttrat och hemställt, af Utskottet afstyrktes samt af båda Kamrarne utan föregående diskussion förkastades.

Vid sådant förhållande har det synts Utskottet uppenbart, att äfven under antagande, att de af motionären uttalade åsikter skulle af ett icke ringa antal af Riksdagens ledamöter delas, en förändring i den af motionären förordade riktning likväl nu icke eger någon utsigt till framgång, och att anledning således saknas att ingå i något ytterligare skärskådande af ändamålsenligheten af de utaf motionären föreslagna, ganska genomgripande åtgärder, helst den omständighet, att Kongl. Maj:t, på sätt motionären äfven erinrat, åt en komité nyligen uppdragit att afgifva yttrande, i hvad mån en revision af den för vårt bankväsende i allmänhet gällande lagstiftning må anses af behovet påkallad, synes Utskottet vara af den vigt, att resultatet af komiténs undersökning bör afvaktas, innan någon ändring af hvad grundlagen stadgar angående Riksbankens styrelse och förvaltning med hvad der-till hörer må kunna komma under närmare öfvervägande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa,

att Herr Wallenbergs förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 April 1882.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.